CORH 4541
TOCI 4541

2015

FIRST PUBLIC EXAMINATION

PRELIMINARY EXAMINATION

SANSKRIT

M.PHIL. QUALIFFYING EXAMINATION

CLASSICAL INDIAN RELIGIONS

Paper I: PRESCRIBED TEXTS

Monday 16 March 2015, 9:30 a.m. to 12:30 p.m.

HILARY TERM 2015

Answer all the questions.

Do not turn over until told you may do so.

Photocopied texts are provided with this paper. References in Questions 1-3 are to Lanman's *Sanskrit Reader.*

1. Translate into English p. 4 lines 6 to 17. Parse and comment on the following: *vivarṇavadanā* (l. 8), *vindati* (l. 12), *asvasthāṃ* (l.15), and *cintayāmāsa* (l. 17).

2. Translate into English p. 17 lines 9-19. Parse and comment on the following: *paṭhyamānaṃ* (l. 11), *anekasaṃśayocchedi* (l. 12), *avivekatā* (l. 14), and *anarthāya* (l. 15).

3. Translate into English p. 31 lines 6 to 16. Parse and comment on the following: *bhaved* (l. 6), *saṃtoṣya* (l. 9), *saṃvardhayati* (l. 12), and *śuśrāva* (l. 15).

4. Translate into English *Bhagavadgītā* II verses 15-19. Scan verse 15 and identify its metre.

5. Translate into English *Bhagavadgītā* XI, verses 15-18. Parse and comment on the following *bhūtaviśeṣasaṃghān* (v. 15b), *cakriṇaṃ* (v. 17a), *veditavyaṃ* (v. 18a), *mato* (v. 18d).

1. दमयन्ती तु तच् छ्रुत्वा वचो हंसस्य भारत ।
ततः प्रभृति न स्वस्था नलं प्रति बभूव सा ॥१॥
ततश् चिन्तापरा दीना विवर्णवदना कृशा ।
बभूव दमयन्ती तु निःश्वासपरमा तदा ॥२॥
ऊर्ध्वदृष्टिर् ध्यानपरा बभूवोन्मत्तदर्शना ।
पाण्डुवर्णा क्षणेनाथ हृच्छयाविष्टचेतना ॥३॥
न शय्यासनभोगेषु रतिं विन्दति कर्हि चित् ।
न नक्तं न दिवा शेते हा हेति रुदती पुनः ॥४॥
ततो विदर्भपतये दमयन्त्याः सखीजनः ।
न्यवेदयत् ताम् अस्वस्थां दमयन्तीं नरेश्वरे ॥५॥
तच् छ्रुत्वा नृपतिर् भीमो दमयन्तीसखीगणात् ।
चिन्तयामास तत् कार्यं सुमहत् स्वां सुतां प्रति ॥६॥

2. अस्ति भागीरथीतीरे पाटलिपुत्रनामधेयं नगरम् । तत्र सर्वस्वामिगुणोपेतः सुदर्शनो नाम नरपतिरासीत् । स भूपतिरेकदा केनापि पठ्यमानं श्लोकद्वयं शुश्राव ।

अनेकसंशयोच्छेदि परोक्षार्थस्य दर्शकम् ।
सर्वस्य लोचनं शास्त्रं यस्य नास्त्यन्ध एव सः ॥
यौवनं धनसंपत्तिः प्रभुत्वमविवेकता ।
एकैकमप्यनर्थाय किं पुनस्तु चतुष्टयम् ॥

इत्याकर्ण्यात्मनः पुत्राणामनधिगतशास्त्राणां नित्यमुन्मार्गगामिनां शास्त्राननुष्ठानेनोद्विग्नमनाः स राजा चिन्तयामास ।

को ऽर्थः पुत्रेण जातेन यो न विद्वान्न धार्मिकः ।
काणेन चक्षुषा किं वा चक्षुःपीडैव केवलम् ॥

3. क्षुद्रशत्रुर्भवेद्यस्तु विक्रमान्न स नम्यते ।
तं निहन्तुं पुरस्कार्यः सदृशस्तस्य सैनिकः ॥

इत्यालोच्य तेन ग्रामं गत्वा दधिकर्णनामा बिडालो मांसाद्याहारेण संतोष्य प्रयत्नादानीय स्वकन्दरे धृतः । ततस्तद्भयान्मूषिको बहिर्न निःसरति । तेनासौ सिंहो ऽक्षतकेसरः सुखं स्वपिति । मूषिकशब्दं यदा यदा शृणोति तदा तदा सविशेषं तं बिडालं मांसाहारदानेन संवर्धयति । अथैकदा स मूषिकः क्षुधा पीडितो बहिः संचरंस्तेन मार्जारेण प्राप्तो व्यापादितः खादितश्च । अनन्तरं स सिंहो यदा कदा चिदपि मूषिकशब्दं न शुश्राव तदोपयोगाभावात्तस्य बिडालस्याहारदाने मन्दादरो बभूव । अतो ऽहं ब्रवीमि ।

4. यं हि न व्यथयन्त्येते पुरुषं पुरुषर्षभ ।
समदुःखसुखं धीरं सोऽमृतत्वाय कल्पते ॥ १५
नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।
उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १६
अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम् ।
विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुमर्हति ॥ १७
अन्तवन्त इमे देहा नित्यस्योक्ताः शरीरिणः ।
अनाशिनोऽप्रमेयस्य तस्माद्युध्यस्व भारत ॥ १८
य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम् ।
उभौ तौ न विजानीतो नायं हन्ति न हन्यते ॥ १९

5. पश्यामि देवांस्तव देव देहे
सर्वांस्तथा भूतविशेषसंघान् ।
ब्रह्माणमीशं कमलासनस्थ-
मृषींश्च सर्वानुरगांश्च दिव्यान् ॥ १५
अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं
पश्यामि त्वा सर्वतोऽनन्तरूपम् ।
नान्तं न मध्यं न पुनस्तवादिं
पश्यामि विश्वेश्वर विश्वरूप ॥ १६
किरीटिनं गदिनं चक्रिणं च
तेजोराशिं सर्वतो दीप्तिमन्तम् ।
पश्यामि त्वां दुर्निरीक्ष्यं समन्ता-
द्दीप्तानलार्कद्युतिमप्रमेयम् ॥ १७
त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं
त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ।
त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता
सनातनस्त्वं पुरुषो मतो मे ॥ १८